נחום

עם פירוש רש״י

נוסח המקרא: מקרא על פי המסורה (CC BY-SA), באדיבות ספריא.
פירוש רש״י: Sefaria vocalized edition (Public Domain), באדיבות ספריא.
הקובץ מופץ בחינם ברישיון CC BY-SA: מותר להעתיק ולהפיץ, עם ציון המקור ובאותו רישיון.
geulaquiz.com

פרק א׳

א׳ מַשָּׂא נִינְוֵה סֵפֶר חֲזוֹן נַחוּם הָאֶלְקֹשִׁי׃

מַשָּׂא נִינְוֵה. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן ״מַסַּל כָּס דִּלְוָוט לְאַשְׁקָאָה יָת נִינְוֵה״.

סֵפֶר חֲזוֹן נַחוּם. חָזוֹן נָקוּד קָמָץ לְפִי שֶׁאֵינוֹ דָבוּק וְאֵינוֹ דוֹמֶה לַחֲזוֹן יְשַׁעְיָהוּ שֶׁהוּא נָקוּד חֲטַף פַּתַח, וְכֵן פֵּרוּשׁ סֵפֶר חֲזוֹן כְּבָר נִכְתַּב עָלֶיהָ, וְהוּא נְבוּאַת יוֹנָה בֶּן אֲמִתַּי וְעַתָּה חָזַר וְנִתְנַבֵּא עָלֶיהָ נַחוּם הָאֶלְקוֹשִׁי אֶת הַמַּשָּׂא הַזֶּה. **אֶלְקוֹשׁ** הָיָה שֵׁם עִירוֹ, וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״מִלְּקַדְמִין אִתְנַבִּי עֲלָהּ יוֹנָה בַּר אֲמִתַּי וְתָבַת מֵחוֹבָהָא, וְכַדּוּ דְּאוֹסִיפַת לְמֵיחֲטֵי תָּב וְאִתְנַבִּי עֲלָהּ נַחוּם דְּמִבֵּית אֶלְקוֹשׁ״.

ב׳ אֵל קַנּוֹא וְנֹקֵם׀ יְהוָה נֹקֵם יְהוָה וּבַעַל חֵמָה נֹקֵם יְהוָה לְצָרָיו וְנוֹטֵר הַוּא לְאֹיְבָיו׃

אֵל קַנּוֹא וְנוֹקֵם ה׳. עַל זַרְעוֹ שֶׁל סַנְחֵרִיב נִתְנַבֵּא נַחוּם וּבִימֵי מְנַשֶּׁה, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּסֵדֶר עוֹלָם.

אֵל קַנּוֹא וְנוֹקֵם ה׳. מֵאָז שֶׁנִּפְרַע לְיִשְׂרָאֵל מֵאוֹיְבֵיהֶם וְגַם עַדַיִן עַתָּה נוֹקֵם הוּא וּבַעַל חֵמָה וְעָתִיד הוּא לְהְיוֹת נוֹקֵם לְצָרָיו שֶׁהֶחֱרִיבוּ אֶת אַרְצוֹ וְהִגְלוּ אֶת עַמּוֹ וְנוֹטֵר הוּא אֶת אֹיְבָתוֹ לַבַּבְלִיִּים. וְר״ש אוֹמֵר שָׁלוֹשׁ נְקִימוֹת הָלְלוּ כְּנֶגֶד שָׁלוֹשׁ גְּלִיּוֹת שֶׁהִגְלָה סַנְחֵרִיב אֶת יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁמָּצִינוּ בְּסֵדֶר עוֹלָם.

ג׳ יְהוָה אֶרֶךְ אַפַּיִם׀ (וגדול) [וּגְדָל־]כֹּחַ וְנַקֵּה לֹא יְנַקֶּה יְהוָה בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו׃

ה׳ אֶרֶךְ אַפַּיִם וּגְדָל כֹּחַ. גְּדָל כֹּחַ הוּא וְהַיְכֹלֶת בְּיָדוֹ לְהִנָּקֵם וַאֲשֶׁר לֹא מִהֵר נִקְמָתוֹ לְפִי שֶׁאֶרֶךְ אַפַּיִם הוּא וּמִכָּל מָקוֹם **נַקֵּה לֹא יְנַקֶּה.**

ה׳ בְּסוּפָה וּבִשְׂעָרָה דַּרְכּוֹ. הֵם שְׁלוּחָיו לְהִפָּרַע מֵאוֹיְבָיו, שֶׁנֶּאֱמַר בְּמִצְרַיִם (שמות יד:כא) ״בְּרוּחַ קָדִים עַזָּה״, וּבְדוֹר הַמַּבּוּל (איוב ד:ט) ״מִנִּשְׁמַת אֱלוֹהַּ יֹאבֵדוּ״, בְּצֹר נֶאֱמַר (יחזקאל כו:כו) ״רוּחַ קָדִים שִׁבָּרֵךְ״.

וְעָנָן אֲבַק רַגְלָיו. גַּם הוּא דֶּרֶךְ נִקְמָתוֹ, (שמות יד:כד) ״וַיָּשְׁקֹף אֶל מַחֲנֵה מִצְרַיִם בְּעַמּוּד אֵשׁ וְעָנָן״, (יחזקאל ל:יח) ״הֵיא עָנָן יְכַסֶּנָּה״.

ד׳ גּוֹעֵר בַּיָּם׀ וַיְבִשֵּׁהוּ וְכָל־הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב אָמְלַל בָּשָׁן׀ וְכַרְמֶל וּפֶרַח לְבָנוֹן אָמְלָל׃

גּוֹעֵר בַּיָּם. כְּמַשְׁמָעוֹ, וְדִגְמָא הוּא כְּלַפֵּי הָעוֹבְדֵי כוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת שֶׁנִּמְשְׁלוּ לַמַּיִם, כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיהו יז:יב) ״לְאֻמִּים כִּשְׁאוֹן מַיִם כַּבִּירִים יִשְׁאוֹן״.

וְכָל הַנְּהָרוֹת הֶחֱרִיב. כָּאן נִבָּא שֶׁעָתִיד הַקָּבָ״ה לְהַמְלִיךְ אֶת נְבוּכַדְנֶצַּר (ירמיה כה) בִּימֵי יְהוֹיָקִים וְיִתֵּן אֶת אַשּׁוּר וְאֶת כָּל הָאֲרָצוֹת לַחֶרֶב.

אָמְלַל בָּשָׁן וְכַרְמֶל. מוֹשָׁבוֹת הַטּוֹבִים.

וּפֶרַח לְבָנוֹן אָמְלָל. חַכְמֵי יִשְׂרָאֵל פֵּרְשׁוּ כְּלַפֵּי מִינֵי מְגִדִּים שֶׁנָּטַע שְׁלֹמֹה בְּבֵית הַמִּקְדָּשׁ שֶׁהָיוּ שֶׁל זָהָב, וְכֵיוָן שֶׁנִּכְנְסוּ גּוֹיִם לַהֵיכָל יָבְשׁוּ.

ה׳ הָרִים׀ רָעֲשׁוּ מִמֶּנּוּ וְהַגְּבָעוֹת הִתְמוֹגָגוּ וַתִּשָּׂא הָאָרֶץ׀ מִפָּנָיו וְתֵבֵל וְכָל־יוֹשְׁבֵי בָהּ׃

הָרִים רָעֲשׁוּ מִמֶּנּוּ. הַמְּלָכִים וְהַשָּׂרִים מֵהַכַּשְׁדִּים יִפְחֲדוּ מִגְּזֵרָתוֹ.

וַתִּשָּׂא הָאָרֶץ. מַשְׂאַת עָשָׁן.

ו׳ לִפְנֵי זַעְמוֹ׀ מִי יַעֲמֹוד וּמִי יָקוּם בַּחֲרוֹן אַפּוֹ חֲמָתוֹ׀ נִתְּכָה כָאֵשׁ וְהַצֻּרִים נִתְּצוּ מִמֶּנּוּ׃

נִתְּכָה. הִגִּיעַ לָאָרֶץ, כְּמוֹ (שמות ט:לג) ״וּמָטָר לֹא נִתַּךְ אָרְצָה״.

נִתְּצוּ מִמֶּנּוּ. מֵאֵימָתוֹ.

ז׳ טוֹב יְהוָה לְמָעוֹז בְּיוֹם צָרָה וְיֹדֵעַ חֹסֵי בּוֹ׃

טוֹב ה׳ לְמָעוֹז. וְאַף בְּשָׁעָה שֶׁהוּא נִפְרָע מֵאוֹיְבָיו לֹא זָזוּ רַחֲמָיו מִלְּהֵיטִיב לִירֵאָיו, וְלֹא כְּמִדַּת בָּשָׂר וָדָם שֶׁכְּשֶׁהוּא עָסוּק בָּזוֹ אֵינוֹ פָּנוּי בָּזוֹ, כָּעִנְיָן שֶׁנֶּאֱמַר (שמות טו:ג) ״ה׳ אִישׁ מִלְחָמָה ה׳ שְׁמוֹ״, כְּמוֹ שֶׁהוּא בִּמְכִלְתִּין.

וְיֹדֵעַ. אֶת צָרְכֵי חוֹסֵי בּוֹ.

ח׳ וּבְשֶׁטֶף עֹבֵר כָּלָה יַעֲשֶׂה מְקוֹמָהּ וְאֹיְבָיו יְרַדֵּף־חֹשֶׁךְ׃

וּבְשֶׁטֶף עֹבֵר. וּבְחֵמָה שׁוֹטֶפֶת.

כְּלָה יַעֲשֶׂה מְקוֹמָהּ. שֶׁל אֶרֶץ, וּמוֹסֵב זֶה עַל ״וַתִּשָּׂא הָאָרֶץ מִפָּנָיו״ כְּמוֹ שֶׁאָמוּר לְמַעְלָה.

ט׳ **מַה־תְּחַשְּׁבוּן עִם־יְהוָה כָּלָה הוּא עֹשֶׂה לֹא־תָקוּם פַּעֲמַיִם צָרָה׃**

כְּלָה הוּא עֹשֶׂה. לְנִינְוֵה וּמַלְכֵי אַשּׁוּר לֹא יִשְׁנֶה לָהֶם עוֹד פַּעַם אַחֶרֶת.

י׳ **כִּי עַד־סִירִים סְבֻכִים וּכְסָבְאָם סְבוּאִים אֻכְּלוּ כְּקַשׁ יָבֵשׁ מָלֵא׃**

כִּי עַד סִירִים סְבֻכִים. כְּלוֹמַר פִּתְאֹם תָּבֹא עֲלֵיהֶם מַכָּתָם וְלֹא יֵרְדוּ מִכִּבּוֹדָם מְעַט מְעַט, כִּי בְּעוֹד שֶׁהַסִּירִים וְהַקּוֹצִים נִסְבָּכִים נִשְׂרָשִׁים בְּחָזְקָה.

וּכְסָבְאָם סְבוּאִים. וְעוֹדָם בְּמִשְׁתִּיהֶן וּבְשִׂמְחָתָן, וְיֵשׁ פּוֹתְרִין ״כִּי עַד סִירִים״ לְשׁוֹן ׳הֲסָרָה׳.

אֻכְּלוּ כְּקַשׁ יָבֵשׁ. אֲשֶׁר נִתְמַלֵּא וְנִגְמַר בִּשּׁוּלוֹ וְיָבֵשׁ.

מָלֵא. אשובי״ר בְּלַעַ״ז, וְכֵן ״מְלֵאָתְךְ״, ״הַמְּלֵאָה הַזֶּרַע״.

י״א **מִמֵּךְ יָצָא חֹשֵׁב עַל־יְהוָה רָעָה יֹעֵץ בְּלִיָּעַל׃ {ס}**

מִמֵּךְ. אַתְּ נִינְוֵה.

יָצָא. סַנְחֵרִיב הַחוֹשֵׁב רָעָה, דִּמָּה לְהַחֲרִיב דִּירַת מַטָּה וּמַעֲלָה. כָּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (מלכים ב יט:כג) ״וְאָבֹא מְלוֹן קְצֹה״, וְכָתוּב אֶחָד אוֹמֵר (ישעיהו לז:כד) ״וְאָבֹא מְרוֹם קִצּוֹ״. בִּתְחִלָּה אַחֲרִיב דִּירָה שֶׁל מַטָּה, וּלְבַסּוֹף דִּירָה שֶׁל מַעְלָה, כִּדְאִיתָא בְּחֵלֶק (דף צד).

י״ב **כֹּה ׀ אָמַר יְהוָה אִם־שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים וְכֵן נָגְזוּ וְעָבַר וְעִנִּיתִךְ לֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד׃**

אִם שְׁלֵמִים וְכֵן רַבִּים. יָפֶה תַּרְגּוּם שֶׁל יוֹנָתָן מְיֻשָּׁב עַל הַמִּקְרָא: ״אִם יְהוֹן שְׁלֵמִים בְּעֵצָה״ שֶׁיִּהוּ כֻּלָּם שָׁוִים בְּהַסְכָּמָה אַחַת, וְכֵן אִם יִהְיוּ רַבִּים מְאֹד אַנְשֵׁי נִינְוֵה אוֹיְבֵיךְ יְרוּשָׁלַיִם, וְכֵן אַף אִם גָּזוּ חִדְקַל וְעָבְרוּ אֶת פְּרָת לָצוּר עָלֶיהָ לֹא יַצְלִיחוּ, שֶׁהֲרֵי ״עִנִּיתִיךְ וְלֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד״. וְעוֹד שָׁמַעְתִּי: ״אִם שְׁלֵמִים״ — אַנְשֵׁי נִינְוֵה אוֹיְבֵיךְ יְרוּשָׁלַיִם, ״וְכֵן״ — אִם יְהוּ עוֹד רַבִּים וְנִכְבָּדִים יוֹתֵר, ״וְכֵן נָגְזוּ וְעָבְרוּ״ — וְכֵן אֲגִיזֵם וַאֲעַבִּירֵם. הֲרֵי זֶה כְּמוֹ (שמות א:יב) ״וְכַאֲשֶׁר יְעַנּוּ אֹתוֹ כֵּן יִרְבֶּה״.

וְעִנִּיתִךְ לֹא אֲעַנֶּךָּ עוֹד. אֲעַנֶּה אוֹתְךְ בַּפַּעַם הַזֹּאת כָּלָה וְנֶחֱרָצָה וְלֹא אָזִקֵּק לָךְ עוֹד. וְרַבּוֹתֵינוּ דָּרְשׁוּ לְעִנְיַן מַעֲשֶׂה הַצְּדָקָה בְּמַסֶּכֶת גִּטִּין, אַף אֵינוֹ עַל סֵדֶר שְׁאָר הַנְּבוּאָה.

י״ג **וְעַתָּה אֶשְׁבֹּר מֹטֵהוּ מֵעָלֶיךָ וּמוֹסְרֹתַיִךְ אֲנַתֵּק׃**

וְעַתָּה אֶשְׁבֹּר מֹטֵהוּ מֵעָלָיִךְ. שְׁכִינָה אוֹמֶרֶת כֵּן לַנָּבִיא שֶׁהוּא יִשְׂרְאֵלִי: אֶשְׁבֹּר מֹטֵהוּ שֶׁל אַשּׁוּר מֵעָלֶיךָ וּמֵעָמִי.

י״ד **וְצִוָּה עָלֶיךָ יְהוָה לֹא־יִזָּרַע מִשְׁמְךָ עוֹד מִבֵּית אֱלֹהֶיךָ אַכְרִית פֶּסֶל וּמַסֵּכָה אָשִׂים קִבְרְךָ כִּי קָלוֹתָ׃ {פ}**

וְצִוָּה עָלֶיךָ ה׳. עַתָּה מוֹסֵב הַדִּבּוּר אֶל מֶלֶךְ אַשּׁוּר.

לֹא יִזָּרַע מִשְׁמְךָ עוֹד. לֹא יַעֲמֹד מִמְּךָ מֶלֶךְ.

מִבֵּית אֱלֹהֶיךָ אַכְרִית פֶּסֶל וּמַסֵּכָה. וְאָשִׂים אֶת בֵּית אֱלֹהֶיךָ קִבְרְךָ. שָׁם תִּכָּרַת לְהִמָּלֵט וְשָׁם תֵּהָרֵג, כְּמוֹ שֶׁכָּתוּב שֶׁנֶּהֱרַג אָבִיךָ בֵּית נִסְרוֹךְ אֱלֹהָיו.

כִּי קָלוֹתָ. בְּעֵינַי.

פרק ב׳

א׳ **הִנֵּה עַל־הֶהָרִים רַגְלֵי מְבַשֵּׂר מַשְׁמִיעַ שָׁלוֹם חָגֵּי יְהוּדָה חַגֵּיךְ שַׁלְּמִי נְדָרָיִךְ כִּי׀ לֹא יוֹסִיף עוֹד (לעבור) [לַעֲבָרֵ־]בָּךְ בְּלִיָּעַל כֹּלָּה נִכְרָת׃**

שַׁלְּמִי נְדָרָיִךְ. אֲשֶׁר נָדַרְתְּ לְהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אִם יַצִּילְךְ מִכַּף סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר, כִּי עַתָּה נִצַּלְתְּ.

כִּי לֹא יוֹסִיף עוֹד לַעֲבָר בָּךְ. אוֹתוֹ הַבְּלִיַּעַל.

כֹּלָּה נִכְרָת. הוּא וְזַרְעוֹ.

ב׳ **עָלָה מֵפִיץ עַל־פָּנַיִךְ נָצוֹר מְצוּרָה צְפֵה־דָרֶךְ חַזֵּק מָתְנַיִם אַמֵּץ כֹּחַ מְאֹד׃**

עָלָה מֵפִיץ עַל פָּנֶיךָ נָצוֹר מְצוּדָה. הַמַּפִּיץ אֲשֶׁר עָלָה עַל פָּנֶיךָ אֶל אֶרֶץ יְהוּדָה בִּימֵי יְחִזְקִיָּהוּ, עַכְשָׁיו הוּא נָצוֹר מְצוּדָה, נְבוּכַדְנֶצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל שֶׁהוּא צַר עָלָיו.

צַפֵּה דָרֶךְ. הַבֵּט אַתָּה אִישׁ יְהוּדָה עַל אֵם הַדְּרָכִים וְתִרְאֶה אֶת הַהוֹלְכִים לָצוּר עָלָיו, וְיִתְחַזְּקוּ מָתְנֶיךָ וְאַמֵּץ כֹּחַ מְאֹד.

ג כִּי שָׁב יְהוָה אֶת־גְּאוֹן יַעֲקֹב כִּגְאוֹן יִשְׂרָאֵל כִּי בְקָקוּם בְּקָקִים וּזְמֹרֵיהֶם שִׁחָתוּ׃

כִּגְאוֹן יִשְׂרָאֵל. כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּבָר.

בְּקָקוּם. בְּזָזוּם וְהֵרִיקוּם, לְשׁוֹן ׳בְּקִיקָה׳ נוֹפֶל עַל גֶּפֶן.

ד מָגֵן גִּבּוֹרָיו מְאָדָּם אַנְשֵׁי־חֵיל מְחַלָּעִים בְּאֵשׁ־פְּלָדֹת הָרֶכֶב בְּיוֹם הֲכִינוֹ וְהַבְּרוֹשִׁים הָרָעָלוּ׃

מָגֵן גִּבּוֹרָיו. שֶׁל נְבוּכַדְנֶצַּר הַצָּרִים עַל אַשּׁוּר.

מְאָדָּם. מְאָדָּמִים הֵם. וְאַנְשֵׁי חֵילָם מְחַלָּעִים. לְבוּשֵׁי זְהוֹרִית.

בְּאֵשׁ פְּלָדוֹת הָרֶכֶב בְּיוֹם הֲכִינוֹ. בְּיוֹם שֶׁהוּא מוּכָן לָצֵאת בַּצָּבָא מְצֻחְצָחַ רֶכֶב בַּרְזֶל שֶׁלּוֹ, וְלֹא יָדַעְתִּי מַהוּ פְּלָדוֹת, וְאוֹמֵר אֲנִי שֶׁהוּא מִין הַמְּצֻחְצָחַת בַּרְזֶל יָפֶה, וְיֵשׁ פּוֹתְרִין פְּלָדוֹת לְשׁוֹן ׳לַפִּיד אֵשׁ׳ בְּבָרֶךְ הַהֶפֶךְ.

וְהַבְּרוֹשִׁים הָרְעָלוּ. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״וְרַכְבֵי מַשְׁרִיתְהוֹן מְסַרְבְּלִין בְּצִבְעוֹנִין״.

הָרְעָלוּ. מְעַטָּפִין, וְדוֹמֶה לוֹ (ישעיהו ג׳:יט) ״הַנְּטִיפוֹת וְהַשֵּׁרוֹת וְהָרְעָלוֹת״. וּבִלְשׁוֹן מִשְׁנָה שָׁנִינוּ ״מַדְיוֹת רְעוּלוֹת״ מַסֶּכֶת שַׁבָּת (דף ס״ה, ע״ש).

ה בַּחוּצוֹת יִתְהוֹלְלוּ הָרֶכֶב יִשְׁתַּקְשְׁקוּן בָּרְחֹבוֹת מַרְאֵיהֶן כַּלַּפִּידִים כַּבְּרָקִים יְרוֹצָצוּ׃

יִתְהוֹלְלוּ. יִנָּהֲגוּ עַצְמָן בְּשִׁגָּעוֹן.

יִשְׁתַּקְשְׁקוּן. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״קָל נְקוּשׁ זַיְנֵיהוֹן מִשְׁתְּמַע״, וְהוּא מִלְּשׁוֹן ״וְהֵשִׁיקוּ הַיְקֻבִים״ (יואל ב׳:כד), ״כְּמַשַּׁק גְּבִים״ (ישעיהו לג׳:ד), לְשׁוֹן ׳הַשְׁמָעַת קוֹל׳.

יְרוֹצְצוּ. יְרוֹעֲעוּ אֶת הַשּׁוֹמְעִים כַּבְּרָקִים הַלָּלוּ הַטּוֹרְדִים אֶת הַבְּרִיּוֹת, כֵּן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן.

ו יִזְכֹּר אֲדִירָיו יִכָּשְׁלוּ (בהלכותם) [בַּהֲלִיכָתָם] יְמַהֲרוּ חוֹמָתָהּ וְהַכֵּן הַסֹּכֵךְ׃

יִזְכֹּר. מֶלֶךְ אַשּׁוּר אֶת אַדִּירָיו וְגִבּוֹרָיו וִירַמֶּה בְּלִבּוֹ לָצֵאת וּלְהִלָּחֵם, וְהֵם יִכָּשְׁלוּ בַּהֲלִיכָתָם.

יְמַהֲרוּ חוֹמָתָהּ. לָנוּס, לָרוּץ אֶל חוֹמַת הָעִיר. כָּל תֵּיבָה הַצְּרִיכָה לָמֶ״ד בְּתְחִלָּתָהּ הִטִּיל לָהּ ה״א בְּסוֹפָהּ.

וְהַכֵּן הַסֹּכֵךְ. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״יְבַנּוּן מַגְדְּלֵיָא״. וְיֵשׁ לְפָרֵשׁ ״וְהַכֵּן הַסֹּכֵךְ״ – וְהַמֻּקָּף נִזְדַּיֵּן בִּכְלֵי זֵינוֹ, כְּמוֹ ״מְמְשַׁח הַסּוֹכֵךְ״, לְשׁוֹן ׳מוֹשֵׁל׳.

ז שַׁעֲרֵי הַנְּהָרוֹת נִפְתָּחוּ וְהַהֵיכָל נָמוֹג׃

שַׁעֲרֵי הַנְּהָרוֹת. שַׁעֲרֵי הָעִיר אֲשֶׁר מִצַּד הַנְּהָרוֹת.

וְהַהֵיכָל נָמוֹג. נִרְעַד וְנָע מִפַּחַד אַבְנֵי בְּלִיסְטְרָא הַנִּזְרָקִים בִּכְתָלָיו הַנִּקְרָא בּוּמ״א.

ח וְהֻצַּב גָּלְתָּה הָעֲלָתָה וְאַמְהָתֶיהָ מְנַהֲגוֹת כְּקוֹל יוֹנִים מִתְפָּפֹת עַל־לִבְבֵהֶן׃

וְהֻצַּב. הִיא הַמַּלְכָּה הַנִּצֶּבֶת לִימִין הַמֶּלֶךְ, כְּדַאֲמְרִינַן (תהילים מה׳:י) ״נִצְּבָה שֵׁגַל לִימִינְךָ״.

גָּלְתָּה הָעֲלָתָה. בִּגְלוּי הָלְכָה בַּשִּׁבְי וְהֶעֱלָתָה מִן הָעִיר.

מְנַהֲגוֹת כְּקוֹל יוֹנִים. מְנַהֲגוֹת עַצְמָן בְּקִינָה כְּקוֹל יוֹנִים הַמְּקוֹנְנִים. מְנַהֲגוֹת – שרימייצנ״ט בְּלַעַ״ז.

מִתְפָּפֹת עַל לִבְבֵהֶן. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: מַקִּישׁוֹת יְדֵיהֶן עַל לִבָּן כְּהַקִּישׁ בַּתּוֹפִים.

ט וְנִינְוֵה כִּבְרֵכַת־מַיִם מֵימֵי הֵיא וְהֵמָּה נָסִים עִמְדוּ עֲמֹדוּ וְאֵין מַפְנֶה׃

וְנִינְוֵה כִּבְרֵכַת מַיִם מִימֵי הֵיא. מִיּוֹם שֶׁהִיא נַעֲשֵׂית יָשְׁבָה בְּשַׁלְוָה וְאֵין מֵנִיד, כִּבְרֵכַת מַיִם מְכֻנָּסִין שֶׁאֵין זָזִים מִמְּקוֹמָם.

וְהֵמָּה. עַתָּה מֵרֹב דָּחֳקָם לָמְדוּ לָנוּס וְנָסִים.

עִמְדוּ עֲמֹדוּ. אוֹמְרִים לָהֶם וְאֵין מַפְנֶה לִבּוֹ לִשְׁמֹעַ וְלַעֲמֹד.

י׳ בְּזוּ כֶסֶף בְּזוּ זָהָב וְאֵין קֵצֶה לַתִּכוּנָה כָּבֵד מִכֹּל כְּלֵי חֶמְדָּה׃

בְּזוּ כֶסֶף. אַתֶּם הַבָּאִים עַל נִינְוֵה.

וְאֵין קֵצֶה. אֵין חֶשְׁבּוֹן.

לַתִּכוּנָה. לְאוֹצְרוֹתֶיהָ. עַל שֵׁם שֶׁהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנְּתוּן בָּאוֹצָר נָתוּן בְּחֶשְׁבּוֹן, כְּמָה דְּאַתְּ אָמַר ״אֶת הַכֶּסֶף הַמְתֻכָּן״ (מלכים ב יב:יב).

כָּבֵד מִכֹּל כְּלֵי חֶמְדָּה. לְשׁוֹן ׳הַכְבָּדָה׳, כְּמוֹ (לקמן ג:טו) ״הִתְכַּבֵּד כַּיֶּלֶק״, לְשׁוֹן ׳מְכַבֵּד הַבַּיִת׳, אשקוונ״ט בְּלַעַ״ז, וּלְכַבֵּד אוֹתָם מִכָּל כְּלֵי חֶמְדָּתָא. וְכֵן תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״סָפוּ מִכָּל מָנֵי חֶמְדָּתָא״, ׳כָּבֵד׳ כְּמוֹ זָכוֹר וְשָׁמוֹר.

י״א בּוּקָה וּמְבוּקָה וּמְבֻלָּקָה וְלֵב נָמֵס וּפֶק בִּרְכַּיִם וַחֲלִחָלָה בְּכָל־מָתְנַיִם וּפְנֵי כֻלָּם קִבְּצוּ פָּארוּר׃

בּוּקָה. רֵיקָנִית.

וּמְבוּקָה. וּמְרוֹקָנֶת עַל יְדֵי בּוֹקְקִים.

וּמְבֻלָּקָה. מְפֹרֶצֶת בְּחוֹמוֹתֶיהָ, אישברטיר״א בְּלַעַ״ז.

וּפֶק בִּרְכַּיִם. כִּשְׁלוֹן בִּרְכַּיִם, כְּמוֹ (שמואל א כה:לא) ״לְפוּקָה וּלְמִכְשׁוֹל״.

קִבְּצוּ פָּארוּר. שַׁחְרוּרִית כַּקְּדָרָה.

י״ב אַיֵּה מְעוֹן אֲרָיוֹת וּמִרְעֵה הַגּוּר לַכְּפִירִים אֲשֶׁר הָלַךְ אַרְיֵה לָבִיא שָׁם גּוּר אַרְיֵה וְאֵין מַחֲרִיד׃

אַיֵּה מְעוֹן אֲרָיוֹת. קִינָה הִיא עַל נִינְוֵה שֶׁהָיְתָה מְדוֹר מְלָכִים גִּבּוֹרִים וַחֲזָקִים כַּאֲרָיוֹת.

אֲשֶׁר הָלַךְ אַרְיֵה לָבִיא שָׁם. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״אֲתַר דַּהֲווֹ אָזְלִין מַלְכִּין וְשָׁבְקִין תַּמָּן בְּנֵיהוֹן, הָא כְּאַרְיֵה דְּשָׁרֵי לְרוּחְצָן״.

י״ג אַרְיֵה טֹרֵף בְּדֵי גֻרוֹתָיו וּמְחַנָּק לְלִבְאֹתֶיו וַיְמַלֵּא־טֶרֶף חֻרָיו וּמְעֹנֹתָיו טְרֵפָה׃

אַרְיֵה טֹרֵף בְּדֵי גֻרוֹתָיו. כְּתַרְגּוּמוֹ: מַלְכֵיהּ הֲיוּ מְבִיאִים שָׁלָל רַב עַד שֶׁהָיָה דַּי לְבָנֵי בֵּיתָם.

וּמְחַנָּק. בְּהֵמוֹת לְצֹרֶךְ לְבָאוֹתָיו, כְּלוֹמַר מַרְבֶּה אוֹצְרוֹתָיו לְבָנָיו.

וַיְמַלֵּא טֶרֶף חֻרָיו. תִּרְגֵּם יוֹנָתָן: ״וּמְמַלֵּן אוֹצָרוֹתֵיהֶן חֲטוּף״.

י״ד הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם־יְהוָה צְבָאוֹת וְהִבְעַרְתִּי בָעֲשָׁן רִכְבָּהּ וּכְפִירַיִךְ תֹּאכַל חָרֶב וְהִכְרַתִּי מֵאָרֶץ־טַרְפֵּךְ וְלֹא־יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֵיהָ׃ {פ}

רִכְבָּהּ. רֹב רֶכֶב שֶׁבָּהּ, קרטדי״ן בְּלַעַ״ז, הֵ״א יְתֵרָה, הֵפֶךְ הַלָּשׁוֹן לְרִבּוּי מַרְכָּבוֹת, וְכֵן (יחזקאל כד:ו) ״סִיר אֲשֶׁר חֶלְאָתָהּ בָּהּ״, זֹהַם רַב.

וְלֹא יִשָּׁמַע עוֹד קוֹל מַלְאָכֵיהָ. קוֹל מַלְאָכֶיךָ, כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה כְּבָר רַבְשָׁקֵה וַחֲבֵרָיו שְׁלוּחֵי אַשּׁוּר (ישעיה לז:יג) ״וַיִּקְרָא בְקוֹל גָּדוֹל יְהוּדִית״.

פרק ג׳

א׳ הוֹי עִיר דָּמִים כֻּלָּהּ כַּחַשׁ פֶּרֶק מָלְאָה לֹא יָמִישׁ טָרֶף׃

פֶּרֶק. גֵּזֶל שֶׁמְּפָרְקוֹ מִיַּד בְּעָלָיו.

לֹא יָמִישׁ טָרֶף. מִתּוֹכָהּ תָּמִיד.

ב׳ קוֹל שׁוֹט וְקוֹל רַעַשׁ אוֹפָן וְסוּס דֹּהֵר וּמֶרְכָּבָה מְרַקֵּדָה׃

קוֹל שׁוֹט. לְהַכּוֹת סוּסִים הָיָה נִשְׁמָע בָּהּ תָּמִיד.

וְקוֹל רַעַשׁ. אוֹפַנֵּי מַרְכָּבוֹת.

וְסוּס דֹּהֵר. דּוֹלֵג וּמְקַפֵּץ, וְכֵן ״מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת אַבִּירָיו״ (שופטים ה:כב).

ג׳ פֶּרֶשׁ מַעֲלֶה וְלַהַב חָרֶב וּבְרַק חֲנִית וְרֹב חָלָל וְכֹבֶד פֶּגֶר וְאֵין קֵצֶה לַגְּוִיָּה (יכשלו) [וְכָשְׁלוּ] בְּגִוְיָתָם׃

וְלַהַב חָרֶב. רולימל״א בְּלַעַ״ז, כִּי סַכִּין וְחֶרֶב קָרוּי ׳לַהַב׳, כְּמוֹ (שם ד׃כב) ״וַיָּבֵא הַנִּצָּב אַחַר הַלַּהַב״.

וּבְרַק חֲנִית. חֲנִית מְרוּטָה וּמַבְרֶקֶת, אוֹר יוֹצֵא מִמֶּנָּה, פלנדו״ר בְּלַעַ״ז.

וְכֹבֶד פֶּגֶר. הָיוּ מַרְבִּים פְּגָרִים וְלֹא הָיָה חֶשְׁבּוֹן לִגְוִיּוֹת נִבְלוֹתֶיהָ הַמַּשְׁלָכוֹת בָּהּ, עַד שֶׁהָיוּ הָעוֹבְרִים נִכְשָׁלִים בְּגִוִיּוֹת הַפְּגָרִים.

ד׳ מֵרֹב זְנוּנֵי זוֹנָה טוֹבַת חֵן בַּעֲלַת כְּשָׁפִים הַמֹּכֶרֶת גּוֹיִם בְּזְנוּנֶיהָ וּמִשְׁפָּחוֹת בְּכְשָׁפֶיהָ׃

מֵרֹב זְנוּנֵי זוֹנָה. מֵרֹב חֲנוּפוֹת עִיר שֶׁהָיוּ יוֹדְעִים לְפַתּוֹת לֵב מַלְכֵי הָאָרֶץ לְהִתְחַבֵּר עִמָּם, וְסוֹף הָיוּ כּוֹבְשִׁים אוֹתָם תַּחְתֵּיהֶם.

ה׳ הִנְנִי אֵלַיִךְ נְאֻם יְהוָה צְבָאוֹת וְגִלֵּיתִי שׁוּלַיִךְ עַל־פָּנָיִךְ וְהַרְאֵיתִי גּוֹיִם מַעְרֵךְ וּמַמְלָכוֹת קְלוֹנֵךְ׃

שׁוּלַיִךְ. הֵם שִׁפּוּלֵי בִּגְדֵי הָאִשָּׁה.

מַעְרֵךְ. גִּלּוּיֵךְ, כְּמוֹ (מיכה א׃יא) ״עֶרְיָה בֹּשֶׁת״.

ו׳ וְהִשְׁלַכְתִּי עָלַיִךְ שִׁקֻּצִים וְנִבַּלְתִּיךְ וְשַׂמְתִּיךְ כִּרְאִי׃

שִׁקֻּצִים. בְּגָדִים צוֹאִים הַמְנֻוָּלִים אוֹתָךְ. לְפִי הָעִנְיָן שָׁדְּמָה אוֹתָהּ לְזוֹנָה, דִּבֵּר הַכָּתוּב.

כִּרְאִי. כְּזֶבֶל, לְשׁוֹן ״וְהֵסִיר אֶת מֵרְאָתוֹ בְּנֹצָתָהּ״ (ויקרא א׃טז).

ז׳ וְהָיָה כָּל־רֹאַיִךְ יִדֹּד מִמֵּךְ וְאָמַר שָׁדְדָה נִינְוֵה מִי יָנוּד לָהּ מֵאַיִן אֲבַקֵּשׁ מְנַחֲמִים לָךְ׃

יִדֹּד מִמֵּךְ. יִתְרַחֵק מִמֵּךְ.

ח׳ הֲתֵיטְבִי מִנֹּא אָמוֹן הַיּשְׁבָה בַּיְאֹרִים מַיִם סָבִיב לָהּ אֲשֶׁר־חַיִל יָם מַיִם חוֹמָתָהּ׃

הֲתֵיטְבִי מִנֹּא אָמוֹן. וּמַה תִּבְטְחִי בְּעָשְׁרֵךְ וּבִגְבוּרָתֵךְ, וְכִי גְּדוֹלָה אַתְּ מִנֹּא, הִיא אֲלֶכְסַנְדְּרִיָּה שֶׁל מִצְרַיִם, אָמוֹן לְשׁוֹן ׳פְּדַגּוֹג׳, מִנֹּא הַגְּדוֹלָה שֶׁהָיְתָה אוֹמֶנֶת מַלְכֵי מִצְרַיִם, דְּמָרַבֵּי בָּהּ מַלְכּוּ.

אֲשֶׁר חַיִל יָם. אֲשֶׁר הָיָה הַיָּם לָהּ לְחַיִל וּלְחוֹמָה, שׁוּרָא וּבַר שׁוּרָא.

ט׳ כּוּשׁ עָצְמָה וּמִצְרַיִם וְאֵין קֵצֶה פּוּט וְלוּבִים הָיוּ בְּעֶזְרָתֵךְ׃

כּוּשׁ עָצְמָה. כּוּשִׁים הָיוּ לָהּ לְחֹזֶק.

פּוּט וְלוּבִים הָיוּ בְּעֶזְרָתֵךְ. וְהַפּוּטִים וְהַלּוּבִים אֲשֶׁר הָיוּ בְּעֶזְרָתֵךְ, גַּם הֵם הָיוּ בְּחֵילָהּ.

י׳ גַּם־הִיא לַגֹּלָה הָלְכָה בַּשֶּׁבִי גַּם עֹלָלֶיהָ יֻרְטְשׁוּ בְּרֹאשׁ כָּל־חוּצוֹת וְעַל־נִכְבַּדֶּיהָ יַדּוּ גוֹרָל וְכָל־גְּדוֹלֶיהָ רֻתְּקוּ בַזִּקִּים׃

גַּם הִיא לַגֹּלָה הָלְכָה. אַף הִיא הָלְכָה בַּגּוֹלָה, אַף עַל פִּי כֵן גְּדֻלָּתָהּ לֹא עָמְדָה לִפְנֵי נְבוּכַדְנֶצַּר.

רֻתְּקוּ. נִכְבְּלוּ, לְשׁוֹן ״רְתֻקוֹת כֶּסֶף״ (ישעיהו מ׃יט), ״עֲשֵׂה חֲרוּזוֹק״ (יחזקאל ז׃כג), שַׁלְשְׁלָאוֹת.

בַּזִּקִּים. שַׁלְשְׁלָאוֹת.

י״א גַּם־אַתְּ תִּשָּׁכְרִי תִּהְיִי נַעֲלָמָה גַּם־אַתְּ תְּבַקְשִׁי מָעוֹז מֵאוֹיֵב׃

גַּם אַתְּ. אַף לְפִי גְּדֻלָּתֵךְ תִּשָּׁכְרִי כְּמוֹתָהּ בְּכוֹס הַתַּרְעֵלָה וְתִהְיֶה נֶעֱלָמָה.

י״ב כָּל־מִבְצָרַיִךְ תְּאֵנִים עִם־בִּכּוּרִים אִם־יִנּוֹעוּ וְנָפְלוּ עַל־פִּי אוֹכֵל׃

כָּל מִבְצָרַיִךְ תְּאֵנִים עִם בִּכּוּרִים. כָּל עָרֵי מִבְצָרֵיךְ יִהְיוּ נוֹחִים לִכְבֹּשׁ וְלָבוֹז מַה שֶּׁבְּתוֹכָהּ, כְּאֵילָנֵי תְאֵנִים, וּכְשֶׁהֵן עִם בִּכּוּרוֹת מְבֻשָּׁלֶת שֶׁבָּהֶם, שֶׁכְּשֶׁמְּנִיעִים הָאֵילָן נוֹפְלִים הַבִּכּוּרִים לְתוֹךְ פִּי הָאוֹכְלִים.

תְּאֵנִים. אִילָנֵי תְאֵנִים.

אִם יִנּוֹעוּ. אֲשֶׁר אִם יְנוֹעוּ בְּיַד אָדָם בְּחָזְקָה.

י״ג הִנֵּה עַמֵּךְ נָשִׁים בְּקִרְבֵּךְ לְאֹיְבַיִךְ פָּתוֹחַ נִפְתְּחוּ שַׁעֲרֵי אַרְצֵךְ אָכְלָה אֵשׁ בְּרִיחָיִךְ׃

י״ד מֵי מָצוֹר שְׁאָבִי־לָךְ חַזְקִי מִבְצָרַיִךְ בֹּאִי בַטִּיט וְרִמְסִי בַחֹמֶר הַחֲזִיקִי מַלְבֵּן׃

> **מֵי מָצוֹר שְׁאָבִי לָךְ.** עִיר שֶׁבָּאִים לָצוּר עָלֶיהָ, אוֹסְפִים לָהֶם בְּנֵי הָעִיר מַיִם רַבִּים לְתוֹכָהּ בְּתוֹךְ חֲבִיּוֹת לִשְׁתּוֹת בִּימֵי הַמָּצוֹר, כְּשֶׁאֵין בְּתוֹכָהּ בּוֹרוֹת.
>
> **בֹּאִי בְטִיט וְרִמְסִי.** אוֹתוֹ לַעֲשׂוֹת מִמֶּנּוּ לְבֵנִים, כְּדֵי לְחַזֵּק בּוֹ בְּדָקֵי הַחוֹמוֹת.
>
> **הַחֲזִיקִי מַלְבֵּן.** אַחֲזִי בְּיָדֵךְ הַמַּלְבֵּן הֶעָשׂוּי לִדְפוֹס הַלְּבֵנִים לִלְבֹּן בְּתוֹכָהּ.

ט״ו שָׁם תֹּאכְלֵךְ אֵשׁ תַּכְרִיתֵךְ חֶרֶב תֹּאכְלֵךְ כַּיֶּלֶק הִתְכַּבְּדִי כַּיֶּלֶק הִתְכַּבְּדִי כָּאַרְבֶּה׃

> **הִתְכַּבְּדִי.** בְּמַטְאֲטֵי הַשְׁמֵד.
>
> **כַּיֶּלֶק.** הַגּוֹמֵר וּמְכַלֶּה כָּל יֶרֶק הַשָּׂדֶה, וְיֵשׁ פּוֹתְרִין ״הִתְכַּבְּדִי כַּיֶּלֶק״ – תִּתְכַּסִּי בְּכֹבֶד גְּוָסוֹת כְּיֶלֶק, וְ״הִתְכַּבְּדִי״ לְשׁוֹן עַם כָּבֵד.

ט״ז הִרְבֵּית רְכָלַיִךְ מִכּוֹכְבֵי הַשָּׁמָיִם יָלָק פָּשַׁט וְיָעָף׃

> **יָלָק פָּשַׁט וְיָעָף.** יִהְיוּ קַלִּים לָצֵאת בְּסַחוֹרָה כְּיֶלֶק שֶׁפּוֹשֵׁט וְעוֹף.

י״ז מִנְזָרַיִךְ כָּאַרְבֶּה וְטַפְסְרַיִךְ כְּגֹב גְּבֵי הַחוֹנִים בַּגְּדֵרוֹת בְּיוֹם קָרָה שֶׁמֶשׁ זָרְחָה וְנוֹדַד וְלֹא־נוֹדַע מְקוֹמוֹ אַיִם׃

> **מִנְזָרַיִךְ.** שָׂרַיִךְ, וְהַמֵּ״ם יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ בַּתֵּיבָה, כְּמֵ״ם שֶׁל מִשְׁמַרְתְּךָ וְשֶׁל מִשְׁמַעְתֶּךָ וְשֶׁל מִנְעָלֶיךָ, וּפְעָמִים שֶׁהִיא נוֹפֶלֶת מִמֶּנָּה, כְּמוֹ ״נְזִיר אֶחָיו״ (בראשית מט:כו), וְכֵן ״נְזִירֶיהָ שָׂרֶיהָ״ (איכה ד:ז).
>
> **וְטַפְסְרַיִךְ.** הַמְּמוּנִים שָׁלָּךְ.
>
> **כְּגֹב גְּבֵי.** כְּחַיְלֵי גוֹבַאי גוֹבֵי, קומלנגשטדי״ץ בְּלַעַ״ז.
>
> **הַחוֹנִים בַּגְּדֵרוֹת בְּיוֹם קָרָה.** כֵּן דֶּרֶךְ הָאַרְבֶּה וְהַזְּבוּב הֶחָסִיל וְהַיֶּלֶק בְּעֵת הַקֹּר נִדְבָּקִים בַּכְּתָלִים, וּכְשֶׁיָּבֹא חֹם הֵן נוֹדְדִים מִשָּׁם וְהוֹלְכִים לָהֶם, כָּךְ יִגְלוּ כָּל עַמֵּךְ.
>
> **וְנוֹדַד.** וּמִטַּלְטֵל.
>
> **וְלֹא נוֹדַע מְקוֹמוֹ אַיִם.** אֵיפֹה הֵם וְאָנָה הָלְכוּ.

י״ח נָמוּ רֹעָיִךְ מֶלֶךְ אַשּׁוּר יָשְׁכְּנוּ אַדִּירֶיךָ נָפְשׁוּ עַמְּךָ עַל־הֶהָרִים וְאֵין מְקַבֵּץ׃

> **נָמוּ רֹעָיִךְ.** לְשׁוֹן ׳תְּנוּמָה׳.
>
> **יָשְׁכְּנוּ.** אֵין יְכוֹלִים לָקוּם.
>
> **נָפְשׁוּ.** כְּמוֹ ׳נָפְצוּ׳, וְכָל הָאוֹתִיּוֹת הַיּוֹצֵאת מִמּוֹצָא אֶחָד מִתְחַלְּפוֹת זוֹ בָּזוֹ, זַי״ן שִׁי״ן סָמֶ״ךְ צָדֶ״י, כֵּלָּן יוֹצְאִין מִסּוֹף הַלָּשׁוֹן וְשׁוּלֵי הַשִּׁנַּיִם.

י״ט אֵין־כֵּהָה לְשִׁבְרֶךָ נַחְלָה מַכָּתֶךָ כָּל | שֹׁמְעֵי שִׁמְעֲךָ תָּקְעוּ כַף עָלֶיךָ כִּי עַל־מִי לֹא־עָבְרָה רָעָתְךָ תָּמִיד׃

> **אֵין כֵּהָה לְשִׁבְרֶךָ.** אֵין מֵצַר עַל שִׁבְרֶךָ, כִּי הַכֹּל שְׂמֵחִים. כֵּהָה לְשׁוֹן דָּבָר עָמוּם.
>
> **תָּקְעוּ כַף.** לְשִׂמְחָה.